

hanem az Ambrus Zoltán pár évi igazgatása után kinevezett dr. Hevesi Sándor igazgató vitte keresztül. Az ő igazgatása alatt nyílt meg 1924. szept. 26-án előbb az Andrassy-úti volt Nagy Endre-féle kabaré helyiségében, majd 1925. szept. 26-án a Blaha Lujza Színházban a Nemzeti Színház Kamara-Színháza.

Tóth Imrénének az alkalmatlan színház-helyiségen kívül még egy nagy nehézséggel kellett megküzdenie s ezt a nagy nehézséget a világháború idézte elő. A világháború első két éve a színház életében siralmas volt. 1914-ben a szokásos szeptember elseji sajonnyítás majd egy félesztendővel későbbre tolódott ki s akkor is hetenkint csak két előadást lehetett tartani. Ám Tóth Imre keményen tartotta kezében a kormányrudat s legalább a jövőjét akarta biztosítani a Nemzeti Színháznak. S ebben segítségére volt a három kitűnő rendező: dr. Hevesi Sándor, dr. Csathó Kálmán és Ivánfi Jenő. De segítségére volt a művészgárda is, melynek újabb tagjait (Gál Gyula, Pethes Imre, Odry Árpád, Somlay Arthur, Rózsahelyi Kálmán, Molnár László, Kürti József, Paulay Erzs, Tasnády Ilona, Bajor Gizi, Ághy Erzs, stb., stb.) részint ő, részint közvetlen elődei hozták a színházhoz.

Ám a világháború végeztével még nem volt vége a bajoknak. Jött az úgynevezett »proletár diktatúra«, amely egyszerűen a maga politikai szócsövének használta fel a színpadot s a saját szája íze szerint diktálta a műsort. Szerencse, hogy ez a nehéz korszak csak néhány hónapig tartott s így teljesen mégsem foszthatta meg műsorától a Nemzeti Színházat.

Fejlesztetni a nemzeti drámaidomalmat, fejlesztetni a magyar színjátszást és ismertetni a világirodalom jelesebb drámai termékeit! Ezt a hármas célját még a legnehezebb időkben is igyekezett előmozdítani a Nemzeti Színház s nagyrészt rajta kívül álló okokban — főleg áldatlan politikai viszonyainkban — kell magyarázatát keresnünk az időnkénti elcsuszamlásoknak.

Soha annyi küzdelem, soha annyi csapás nem jutott ki egyetlen színháznak sem, mint a mi Nemzeti Színházunknak, amelyet a gazdag pesti német színészet tényezői, sőt a pest-budai német polgárok

is évtizedeken keresztül olybá vettek, mint egy betolakodó idegent. A magyar Nemzeti Színház idegen volt a magyar fővárosban és sorsát nem egyszer rosszindulatú, vagy legalább is közönyös idegen tényezők intézték, mint például a 15 évig tartó osztrák elnyomatás idejében. Példátlan ez a színházak történetében.

A sok csapás közt azonban a legsúlyosabb volt a színház épületének lebontása. 1908-ban, amikor a személyzetet kiköltöztették belőle, csak nagyobb átalakításokat terveztek a régi épületen; ám 1913. őszén — közvetlen a világháború kitörése előtt — mégis lebontották. Az 1838-iki nagy árvíz, Hentzi bombái s a szomszédságában gyakran előfordult tűzvészesekek idejében, amikor a feltűnt nemzeti intézmény nagy veszedelmekben forgott, a jó Isten megőrizte a Nemzeti Színházat! A csaknem várszerűen megépített erős falakat végre is mi magunk pusztítottuk el. A mi kegyetlen, önző korunk keze csakánymel emelt a régi oltárra, de — mintha csak Isten sújtó keze gátlaná — új oltárt emelni nem tud.

Oltárt csak hitte, csak önzetlen áhitattal lehet emelni!

(Pataki József.)

Nemzeti Színház igazgatói és intendánsai (A). Bajza József 1837. aug. 22.—1838. jún. 5.; Szentkirályi Mária 1838. jún. 5.—1839.; Ilkey Sándor (helyettes igazgató); Nyáry Pál 1839.—1840.; Gróf Ráday Gedeon (főigazgató) 1840—43.; Bartay Endre (bérlo-igazgató) 1843—45.; Gróf Ráday Gedeon (főigazgató) 1845—49.); Fánecs Lajos (igazgatósági ügyvivő) 1845—47.; Bajza József (aligazgató) 1847. okt. 1.—1848. jún. 30.; Erdélyi János (aligazgató) 1848. júl. 1.—1849. jún.; Simontsits János (gazdasági igazgató) 1849—1856.; Vezlerle Nepomuk János (gazdasági igazgató) 1856—60.; Fánecs Lajos (művezető igazgató) 1849—1852.; Gróf Festetics Leó (intendáns) 1852—54.; Nyéky Mihály (intendáns) 1854—1855.; Gróf Ráday Gedeon (műigazgató) 1856—60.; Nyéky Mihály (intendáns) 1860—62.; Radnótfáy Nagy Sámuel (intendáns) 1862. ápr. 11.—1869. okt. 9.; Zichy Antal (intendáns) 1869—70.; Bárány Orczy Bódog (intendáns) 1870. okt. 8.—1873. márc. 31.; Szigligeti Ede